

En motiu del 80è aniversari de la mort de Rafael Campalans, la Fundació us ofereix la reedició d'*Als joves*, un llibre editat per les Edicions de la Unió Socialista de Catalunya l'any 1931 en què es recull la transcripció de la conferència de Rafael Campalans a l'Ateneu Enciclopèdic Popular de Barcelona, el 17 de març de 1923.

Setembre de 2013

© d'aquesta edició: Fundació Rafael Campalans

Nicaragua, 75-77

08029 Barcelona

Tel. 93 319 54 12

e-mail: fundacio@fcampalans.cat

www.fcampalans.cat

Disseny: [theroomrooms](http://theroomrooms.com)

Impressió: Masanas Gràfiques

Dipòsit legal: B. 20.169 - 2013

ALS JOVES

(paraules d'un socialista als estudiants de Catalunya)

RAFAEL CAMPALANS

s'ha fet un tiratge especial en
paper plantin què es ven al
preu de 1'25 ptes. exemplar

ALS JOVES

(paraules d'un socialista als estudiants de Catalunya)

Proemi de
GABRIEL ÀLOMAR

Edició de Propaganda
Preu: 50 cèntims

Edicions de la Unió Socialista de Catalunya
Carrer del Pi, 7
Administració: Llibreria Catalonia – Plaça Catalunya 17

NAGSA, Arts Gràfiques – Casanova, núms. 212 – 214 - BARCELONA

EDICIONS DE LA UNIÓN SOCIALISTA DE CATALUNYA
BARCELONA

1931

NOTA PRELIMINAR

En inaugurar la nostra Biblioteca d'Estudis Socials, dins la qual tractarem en forma monogràfica els temes de major interès per al desenvolupament del Socialisme a la nostra terra, hem donat la preferència a aquest parlament als estudiants, per ésser el més vell dels treballs en cartera, i, sobretot, perquè els vuit anys transcorreguts (amb el parèntesi d'activitats cíviues del període dictatorial) no li han llevat gota d'actualitat. D'acord amb l'autor, hem cregut preferible respectar íntegrament la lliçó original; els comptats paràgrafs anacrònics serveixen, tot amb tot, llur valor de comentari històric.

Durant aquest període de clandestinitat imposada s'ha produït, però, un esdeveniment important: a la Universitat de Barcelona, on l'any 1923 encara no havia pogut arrelar sensiblement el socialisme, hi ha avui una difusa simpatia comunista. És cosa natural aquesta floració extremista (més de forma que de fons, però), com una noble reacció de la sinceritat juvenívola contra la hipocresia dels joves vells.

Així, el socialisme català troba avui les portes de la Universitat obertes de bat a bat. En bona hora!

El Comité Editorial de la «U.S. de C.»

PROEMI

Una vegada més, el gran amic Campalans em fa l'honor de demanar-me un proemi per a les seves paraules, plenes sempre d'exaltació, de profundíssima valor emotiva. Aquest bon company és un home «desbordant ànima», un home que té en el seu verb eficàcia comunicativa i suscitadora, independent de tota fredor doctrinal.

No tinc temps per a estendre'm en llargs comentaris sobre aquest parlament a la joventut catalana. Però vull remarcar-ne una finíssima observació: la dels tres graons morals en l'evolució progressiva del retrobament de Catalunya. És una troballa tan justa, que la crec ja per a sempre inoblidable en la història de la resurrecció catalana. I aquests tres graons corresponen, mirant-ho bé, a les tradicionals formes poètiques: són el moment líric, l'èpic i el dramàtic de la nostra renaixença. Corresponen també a les successives expressions de les facultats espirituals d'un poble: el primer és el moment sentimental, el segon és el de la presa de consciència, el tercer és el de la voluntat d'irradiació. I podem perfectament adaptar-los a les etapes regional, nacional i ciutadana que senyalen la creixença de Catalunya, des de la dissimilació fins a l'imperi espiritual; des de la qualitat de satèl·lit fins a la planetària i a la solar.

L'ideal de la nostra escola política té una trajectòria consemblant. Vol dissimilar-se de la forma oficial de l'Estat espanyol per a trobar la concreció nacional amb la qual ha d'inscriure's, com a forma vivent de personalitat col·lectiva, en la gran confederació universal del socialisme.

GABRIEL ALOMAR

Palma, abril de 1931.

Aquest parlament fou fet
a l'Ateneu Enciclopèdic
Popular el 17 de març de 1923

ÍNDIX

I. Els nous noms dels homes nous	13
II. El pecat del catalanisme	15
III. Els joves vells	17
IV. El nou adveniment	19
V. L'esperit es desperta	21
VI. El doble arborament	23
VII. Catalanitat i universalitat	25
VIII. En front dels camins de la vida	28
IX. El nostre perill més gran	29
X. La línia de mínim esforç	31
XI. El confusionisme	32
XII. L'interès dels homes liberals	34
XIII. L'evolució ascendent del catalanisme	37
XIV. El vostre deure	39
XV. Tasca d'abnegació, de passió, d'entusiasme	41
XVI. La veritable superioritat	43

I

ELS NOUS NOMS DELS HOMES NOUS

Amics!

D'uns quants anys cap ençà, els qui per vocació i professió tenim sempre els ulls fits atentament i amorosa en les noves generacions, vèiem amb dolor vivíssima el silenci de les joventuts intel·lectuals. ¿On eren els joves?

És clar que vèiem a voltes noms nous d'homes universitaris de pocs anys que entraven a formar part d'una Junta Directiva de Joventut Nacionalista, per exemple, noms nous de gent jove que sonaven per primera volta en uns Jocs Florals de viletta, o en un partit de «foot-ball» o entre els oradors d'un míting conservador. Noms nous encara al peu d'un sonet, d'una cançó, d'una pintura, d'una estàtua... I també en la coloraina efímera d'una candidatura o d'un cartell electoral, d'un paper a una cantonada.

Però no vèiem noms nous en el camp de la política social; noms nous signant un article de combat en una polèmica d'idees; noms nous dient agressivament, violentament, paraules noves. Vèiem sí – ja us ho dic – noms nous, però, ideològi-

cament, només que homes vells. No vèiem els nous noms dels *nous homes*.

Quina tristesa no feia tot això! Que buida i desolada no semblava la ciutat sense la irrupció brogidora de les noves generacions intel·lectuals. Com una llar sense cridòries infantines.

Assimilats de seguida pels vells idearis, confosos i engolits abans de néixer en la compacta grisor de les masses conservadores, no teníem joves.

Catalunya, com a poble, travessà aleshores els dies de màxim perill.

La història és un constant esdevenir. El progrés humà, una ininterrompuda transformació. Els vells, amarats de tradició, defensen i apuntalen tot el llegat de les gèneres anteriors. És llur missió i potser és bo que sigui aquesta. Els joves, prenyats de llavors noves, projecten la història cap al futur. Són ells la saba nova de la humanitat, els qui, renovant-se constantment, van desplaçant constantment també, cap endavant, dintre del temps, el centre de gravetat de la consciència del món.

Allí on els joves estiguessin d'acord amb els vells la història s'hauria acabat. I només tenen dret a subsistir els pobles que senten el delit de viure estats de consciència no viscuts encara, els que tenen els ulls fits en l'esdevenidor; els pobles que porten dintre alguna nova paraula per a dir, els qui tenen alguna fruita original per a ofrenar a la taula de la cultura universal.

Penseu que si la humanitat hagués estat sempre integrada per «barons prudents» – per homes de seny – viuríem encara en les bosquíes salvatges o tindríem la nostra llar en un coval abrupte.

Però, és que realment a la Universitat i a les altres escoles no hi havia joves? Quan es parla de fenòmens de caràcter social, regits per les lleis dels grans nombres, les paraules mai no poden tenir un sentit absolut. Hi havia pocs joves; hi havia massa pocs joves. Per la insignificància de llur nombre quedaven ofegats en la multitud incomptable de les falses joventuts, dels «barons prudents», dels qui agafen les idees amb paper de fumar, dels hipòcrites, dels filisteus – deixeu-m'ho dir – que és aquesta una paraula que ja no es gasta i que a mi em porta dolces aures de la primera juvenesa.

II

EL PECAT DEL CATALANISME

Jo us declaro amics meus, noblement, sincerament, que crec que el catalanisme, més ben dit, que certes modalitats nacionalistes amb què per raons múltiples s'ha produït a casa nostra el desvetllament nacional, han estat potser la causa principal d'aquesta perillosa deturada de l'evolució de Catalunya.

Què hi fa que nosaltres – els qui ahir encara érem anomenats joves, els que encara avui ens ho diem nosaltres mateixos – què hi fa que els millors de la nostra generació pensessin com pensem, si no venia l'embranchida nova, si no sentíem darrera nostre, estalonant-nos, els joves que ens hauran de substituir,

que ens hauran d'empènyer de primer i d'arreconar després; que convé que, amb el màxim ardiment, ens empenyin i que ens vulguin substituir i arreconar...

He dit que creia que l'estat de desenrotllament de la política catalanista ha estat una de les causes d'aquesta deturada. N'hi ha hagut moltes altres: el gran trasbalsament moral provocat arreu del món per la conflagració europea i la manca d'una esguerra intel·ligent, són, indubtablement, les més importants.

Però m'interessa ara, precisament, pel meu esperit català, parlar de l'acció ofegadora de la consciència liberal dels joves que hagi pogut tenir l'estat d'evolució de la política a la nostra terra.

La febre de reeixir, el desig immoderat de dominar, l'egoisme materialista, tots aquests aires d'enviliment que des dels camps de batalla – millor: des dels negocis tèrbols de darrera de les línies de foc – s'escampaven pel món com miasmes de pestilències morals, coincidien a casa nostra, d'una banda, amb la desfeta vergonyosa i poc honorable d'aquella esguerra catalana (que tinc per un dels més alts orgulls de la meua vida el d'haver contribuït a enterrar), la d'aquella esguerra catalana tan plena de tares i de misèries, tan plena d'homes vells i d'homes de seny, i d'una altra banda, coincidien també amb el triomf abassegador de la «Lliga Regionalista», que s'imposava a Barcelona i gairebé per tot Catalunya, com el partit polític rector i fins acaparador dels sentiments nacionals de la nostra terra.

A la «Lliga» hi cabia tothom; prou que s'ha vist! I, a les rengleres de la «Lliga», feien cap, ultra els rars i respectables joves de temperament conservador, les joventuts impacients de

l'èxit, els homes de pocs anys que entraven ja a la vida incapacitats per a tota obra gran, els qui per comptes de la sang noble i fecunda de la joventut generosa, tenien a les venes la sang aigualida i eixorca de la senectud egoista, els qui aspiraven a la mà de la pubilla rica, els qui tiraven per regidors i per diputats, els qui cercaven la línia de mínim esforç, els qui cercaven la línia de mínim esforç, els qui abeuraven el seu esperit en la quadrícula uniforme d'un llibre de caixa i condensaven els ideals prudents i vils de llur vida en la vergonyosa fórmula cínica de la «tranquil·litat i bons aliments».

III

ELS JOVES VELLS

Aquests homes insincers, tenien potser pocs anys... Però jo us dic que no eren joves. La joventut, per definició, és fantasiosa, indiscreta, no-conformista, iconoclasta, protestatària, ardidada, turbulenta, temerària, audaç, capcalent... i, per damunt de tot i primer de tot, sincera.

Aquells homes prudents que ofegaven llur sinceritat amb llur egoisme, que es venien la consciència per un plat de lleties, que no seguien el savi consell d'Horaci: «mescla al teu seny un gra de follia», aquells homes no eren joves: No podien ésser joves.

I jo us dic, amics meus, que mai potser a casa nostra, ideològicament, espiritualment, l'obra d'unes joventuts universitàries no ha estat tan minsa i tan migrada com la d'aquests homes que en eixir de la Universitat, durant aquests sis o vuit anys darrers, han anat de dret a engruixir les forces conservadores de la política catalana. Quina misèria moral!

Planyeu-los, però, que en llur baix epicureisme hauran la punició més terrible: Que els anys passen de pressa i aviat, cada un d'ells, malversat aquest diví tresor, es trobarà sobre la ruta, com deia en un altre sentit el poeta del «Silència de les Hores».

.....avec le double effroi
d'être seul et de voir se dresser devant soi
le spectre accusateur de la jeunesse morte.

I després, a la meitat del camí de la vida, els esperarà insaciable el *demonium meridianum*, i després encara, la vellesa inútil i els remordiments horribles d'una vellesa amb una joventut no viscuda, amb una joventut sense abnegacions, sense sacrificis, sense heroïsmes i... sense pecats!

Però jo no he nascut pels planys, ni hauria vingut aquí avui si la meva conversa hagués tingut d'ésser un simple recontre de misèries. No he vingut a encomanar-vos pessimismes, ni a dur-vos amargors, ni a proclamar derrotismes... Si sóc un treballador, no cal que us digui que sóc també un optimista, gairebé ultrancer. Sense confiança no hi ha actuació desinteressada possible, i l'optimisme és alhora el principi i la conseqüència de tota acció eficaç, «de tota moral futura», que, com deia Sha-

kespeare: «*joy's soul lies in the doing*, la joia de l'ànima rau en el fer les coses».

Mai els homes amargats ni els homes tristos no han fet cap obra de durada. Em parlareu potser dels poetes elegíacs immortalitzats. Els poetes elegíacs dels quals la història serva el nom, és veritat, es planyien, però també cantaven. I una cançó trista és, encara, una cançó.

IV

UN NOU ADVENIMENT

No cregueu, amics meus, que nosaltres, els homes del meu temps – estava per dir del meu curs – que havem tornat ara a la plaça pública, ho hàgim fet per un pur atzar, que ens hàgim descobert – com per l'espasa d'Aquiles – pel fet anecdòtic d'una conferència malaventurada; no (1).

És que fa un quant temps que hi ha una pila de senyals que ens mostren el desvetllament de la consciència dels joves. No us parlaré jo ara de tots aquests senyals. Un temps hi hagué que els periòdics adherits a la «Unió Catalanista», transcrivien a llur capçalera una sentència on s'afirmava que el catalanisme mai no havia treballat a l'ombra. Ens acostem, potser, als dies en què

1) S'al·ludeix a la conferència del Sr. Fabra Ribas, a l'«Ateneu Barcelonès» sobre el socialisme i la qüestió catalana.

el catalanisme treballarà a l'ombra principalment. No tinc de parlar doncs ara dels esperançadors senyals clandestins.

Diu, però, que en els vells dies del món adolescent – el record dels quals ha arribat fins a nosaltres cobert amb l'alada polsina d'or de la llegenda – abans de tots els grans esdeveniments la natura ofería a l'esguard meravellat dels homes divins senyals profètics. A voltes, el desembre congelat es coronava de roses, mateix que l'abril florit. D'altres s'oïa d'entre els núvols la magna veu del Senyor. D'altres, encara, set dies i set nits romania en el firmament un cercle de foc...

Jo crec que res no ha canviat i que avui passa el mateix que aleshores. Solament que la convivència amb el miracle, en aquesta miserosa vida nostra, ens ha entelat l'esguard, hem perdut aquella ardor amb què s'embriagava,

*.....devant la terre et sa splendeur
l'homme naïf et clair aux premiers temps du monde,*

i no sabem veure ni allò que més francament se'ns mostra als nostres ulls.

Mireu si no, i digueu-me si no és ben bé un prodigi el que vaig a contarvos: uns homes hi ha a la ciutat nostra que passen tot el sant dia afanyant el pa amb la suor de llur front, i quan ve la nit i surten del taller, de l'obra i de la fàbrica, el miracle de l'entusiasme els allibera de la fatiga, i fan llargues caminades per a acollir-se al mestratge d'una Espular de Catalunya. I a les festes, que a l'oci conviden, ixen a sadollar el cos i l'esperit

de llum i muntanyes. I a l'estiu, quan l'Escola tanca les seves classes, s'hi apleguen per seguir cursos d'«Humanitats». I prefereixen als barroers esbargiments que la ciutat pròdigament ofereix, l'ennoblidora pugna del deport. I encara publiquen una bella revista i tenen la gràcia de posar-li per nom «Cultura i Treball». I encara, als vespres, en la llar humil, els plau el diàleg amb el llibre amic...

Què més voleu? Tindríeu ulls i no hi veuríeu?

¿No són aquests clars senyals d'un nou adveniment?

V

L'ESPERIT ES DESPERTA

Amics meus, en aquests vuit anys darrers de tenebres espirituals, en aquests anys en què les joventuts universitàries aprenien simultàniament la doctrina estricta del *shimy* sacsejat i del regionalisme ben entès, del camí de la pesseta i del conservadorisme, l'esperit no era mort... Les joventuts obreres, els joves estudiants de l'Escola del Treball, per exemple, eren els fidels guardadors dels més nobles atributs de la nostra dignitat humana. Ells servaven encesa amorosament, entre les noves generacions, la doble llàntia de la Sinceritat i de la Intel·ligència.

Els feren tot el que els fou possible i hem de testimoniar-los el nostre agraïment per haver servat encès el foc sagrat. És clar

que no eren ells, però, els qui podien fer abrandar la foguera. Però avui la Universitat ja es desperta.

L'obra ben albiradora de l'actual joventut esquerrana universitària, dintre de les diverses agrupacions escolars, és plena de promeses. No he de detallar actituds ni d'esmentar noms: de tots són coneguts, que llur actuació sobreïx abundantament dels cercles corporatius i es mescla ardida en totes les disputes dels homes, en tots els neguits de la ciutat.

Si hem tornat ara al carrer, amics meus, ha estat per vosaltres i només que per vosaltres. Perquè hem cregut que s'acostava l'hora en què desinteressament, sincerament, les joventuts intel·lectuals catalanes es possessin amb braó i entusiasme al costat del poble i de les dolors del poble. Perquè hem cregut que s'acostava l'hora en què les forces d'una «Esquerra nova» – vull dir amb noves doctrines i amb homes nous – faran irrupció, tumultuosament, en la política de Catalunya. I s'acabarà d'una vegada l'escarni i la vergonya de que aquesta Catalunya, Mare Nostra – terra de llibertat i de democràcia, enfebrosida amb les sagrades inquietuds de la gestació enorme d'un nou «ordre social» – aparegui falsament als ulls del món com un poble sense ànima, sense sensibilitat moderna, sense consciència liberal, com un ramat mansoi i esporuguit obeïnt a la voluntat i a l'albir de les forces reaccionàries.

Com un poble també – i això és més afros encara – on es manifesten ja els horribles estremiments de la mort espiritual en les convulsions espàsmiques d'un terrorisme, fora de la racionalitat, que plana damunt de la Ciutat acovardida com si fos la ganyota monstruosa del «sub-home» que ens anunciés

el retrocés de la civilització a l'època tenebrosa d'abans de la història, a l'època del *missink-link*, en què l'antropomorfe anterior oscil·lava i es debatia encara, amb indecisió tràgica, entre l'Home i la Bèstia.

VI

EL DOBLE ARBORAMENT

Hem sentit els tímbrals i els clarins de la joventut esquerrana universitària, que s'atansava, i hem posat als balcons, entrelligades, banderes roges i banderes barrades, i hem vingut a portar la nostra salutació emocionada a la nova generació intel·lectual de Catalunya.

Hem vingut a saludar la joventut intel·lectual de Catalunya i a oferir-li el consell desinteressat de la nostra experiència. Fa quinze o vint anys, ens trobàvem nosaltres en una situació ben semblant a aquesta en què vosaltres us trobeu ara. Els perills ens sotjaven per tot arreu. Ningú no vingué aleshores a mostrar-nos l'únic camí que a la nostra dignitat d'homes lliures convenia. Jo recordo encara amb dolor les terribles inquietuds que en aquells moments commovien la nostra ànima jove. Jo recordo ara, amb recança, els noms de múltiples companys meus que entraven a la vida amb aquest mateix braó i aquesta empenta admirable que vosaltres hi porteu, i que foren enduts

i arrossegats pel corrent i naufragaren de la més trista manera, i que han estat després presidents del patronat d'algun Pomell de Joventut, tinent d'alcalde o diputats o ministres, què sé jo! ... i que jamai faran res de bo.

El procés evolutiu de la mentalitat d'aquests joves fracassats de què us parlo, fracassats per a l'ideal i per a la ciència – què hi fa que amb el dot de la muller o amb el «buffet» o amb l'acta o amb la regidoria, s'hagin bastit una torreta a Sitges o a Caldetes! – no pot ésser més transparent ni més lamentable.

La joventut universitària, la generosa, la sana, la forta, sent la febre de fer les coses, sent la pruija fecunda de pastar amb les mans el fang de la vida i de deixar en l'estatuària figuració de l'ideal l'empremta dels propis dits.

Per la seva cultura, per la sensibilitat més afinada de la seva ànima, dues flames porta enceses al cor. Com integrada per homes nascuts en la humanitat, per ciutadans del món, la flama dels ideals alliberadors, d'emancipació espiritual i econòmica, de germanor universal i de justícia social. Com integrada per homes nascuts en un indret determinat de la terra, com a ciutadans d'un poble oprimat, els ideals d'alliberació col·lectiva.

Per naturalesa gairebé, podríem dir, les joventuts universitàries veritables, les sinceres, són, doncs, socialistes i catalanistes. No en cap sentit esquifit, estret, ni dogmàtic – que això repugnaria a la llur consciència d'homes joves, plens de rebeldies i d'abnegacions – sinó en aquell sentit ample, generós i humà, que jo voldria haver definit, bé o malament, en les meves converses i articles d'aquests dies darrers.

VII

CATALANITAT I UNIVERSALITAT

Catalanitat i universalitat, són en el cor i en la raó de les joventuts escolars, dos aspectes d'uns mateixos ideals alliberadors i progressius. Que ells, els estudiants, saben de seguit, per llur cultura i sensibilitat, allò que les pobres multituds abeurades amb el vague sentimentalisme buid d'un utòpic cosmopolitisme sense arrels humanes, han de passar a tot arreu anys i anys per a aprendre. Que ells saben de seguit que la universalitat i la individualitat, com deia el Ruggiero, no són coses oposades, sinó una sola i única cosa, per tal com solament en el procés de la pròpia individuació – mai fonent-se l'ànima individual en l'abisme insondable i caòtic de la informe ànima multitudinària – l'esperit pot assolir la seva veritable valor universal.

Que ells, els universitaris, saben de seguit – com ho saben també els treballadors conscients dels pobles avançats i les nostres seleccions proletàries – que l'individu, com diu l'Alfred Oriani (1), només és *ell mateix* que en la unitat de la pròpia antítesi: suprimiu en l'individu el temperament de la raça – i ja sabeu el té per a nosaltres, sobretot després de les lliçons de l'Alomar – suprimiu en ell el caràcter de la nació, la fesomia de la família, l'esperit de l'idioma matern, etcètera, i la seva originalitat s'esvaeix.

1) *Rivolta Ideale*.

En l'home intel·ligent, els ideals bon xic racionals i abstractes d'*Humanitat*, i els ideals concrets i instintius de *Pàtria*, tendeixen a entrepenetrar-se i a confondre's. Que per a tot ésser humà concret (i l'home abstracte és una pura abstracció). Nascut en un lloc determinat de la terra, la més alta figuració de la Humanitat, l'única que pot parlar directament al seu cor i a la seva consciència, es troba cristal·litzada en el grup d'homes que l'envolta i li permet de reconèixer's a si mateix i a través del qual solament li serà possible d'enlairar-se a la universalitat: la *Nació*.

I deia Karl Renner, l'il·lustre escriptor socialista austríac, que «la nació és el fonament del nou ordre social» (1). Jean Jaurés, anomenava les nacions «les fortaleses de la Civilització». I l'any 1882, Engels, després de l'experiència de tota una vida, havia escrit a Kautsky: «Un moviment internacional del proletariat és solament possible entre nacions independents».

Per a sentir el catalanisme, és veritat, no n'hi ha prou amb les inquietuds primàries provocades per les exigències biològiques elementals; no n'hi ha prou amb una pura consciència de classe. Per a sentir el catalanisme en el concepte elevat i humà que té pels homes d'esquerra, no n'hi ha prou amb una simple consciència de burgès, de proletari, d'estudiant o de màquina; és necessària una plena, generosa i multiforme *consciència d'home*.

I els homes nascuts a Catalunya o incorporats a la nostra vida – és igual – per arribar a posseir una valor ben humana

1) *Die Nation als Rechtheidee*.

i ben original, han de començar per ésser *ben catalans*. Els catalans que no ho són, no són res; no poden ésser res. Si volen ésser quelcom sense ésser catalans, han de començar – i la cosa no és pas fàcil – per a fer-se castellans o francesos o rifenys.

Altrament, ja ho sabeu: en tota la història és impossible de trobar el nom de cap heroi, de cap geni, de cap figura de valor universal que no tingui una complexa, profunda i enèrgica caracterització nacional. Els catalans que no volen que sigui dit que ho són, mostren així palesament llur total ignorància o llur absoluta modèstia, puix renuncien a la bestreta a tota possible grandesa humana. I tants com en coneixem – pobrissons! – que ho fan moguts justament per llur deliri de grandeses! Volen adscriure's, per eixir de llur enorme mesquinesa, a una pàtria de territorialitat més vasta, i llur pecat contra natura els condemna a irremparable i definitiva insignificància. Ignorant l'expressiva síntesi del poeta alemany:

*A través de la finestra més xica
pots esguardar el cel.
En la més petita pàtria
Aprèn l'home a comprendre el món* (1).

arrosseguen llur tràgica misèria per aquests mons de Déu com pobres ànimes en pena, a la recerca d'una humana encarnació.

1) Aus dem Kleinsten Kammerfenster – Kanst du in den Himmel sehn; – In dem engsten Vaterlande – Lernt der Mensch die Welt verstehn.

VIII

EN FRONT DELS CAMINS DE LA VIDA

Fixada d'una banda llur pruija d'actuació i de l'altra el sentit d'aquest doble arborament ideal – socialista i catalanista – de les joventuts universitàries senceres i sinceres, comprendrem prou bé les hores de neguit, d'inquietud, de veritable angoixa, que hauran de travessa en aquest moment solemne de trobar-se en front dels camins de la vida, amb la misèria i la buidor de l'actual política barcelonina.

On són – demanen els joves – els socialistes d'esperit obert, adogmàtic i antidoctrinari? On són – demanen els joves – els catalanistes liberals i esquerrans?

Aquestes mateixes preguntes ens fèiem nosaltres fa quinze anys, quan cercàvem un agrupament col·lectiu per tal de poder desenrotllar la nostra pruija de generosa activitat política d'acord amb el ritme de la nostra consciència.

Es ben trist, amics meus, però no cerqueu debades. No furgueu pels recons, no eixiu al carrer amb la llanterna de Diògenes, que la gent ignara i maliciosa es burlaria de vosaltres. Aquells socialistes, aquells catalanistes, amarats de l'esperit del nou-cents, aquells homes de pensament modern que volen una pàtria socialment justa i políticament lliure, dintre la universal federació de tots els pobles germans, sou vosaltres mateixos. Els altres que pugui haver-hi, ja us acompanyarem.

IX

EL VOSTRE PERILL MÉS GRAN

Jo us diré ara, amb catalana franquesa, i voldria que les meves paraules fossin ben enteses per tothom, quin és el vostre perill més gran.

El vostre perill més gran, avui, aquí és l'«Acció Catalana».

Vull començar declarant que tinc entre els homes directors d'aquest nou agrupament polític molts dels meus companys més vells i dels meus amics millors. Que admiro profundament l'obra sanejadora que els homes d'«Acció Catalana» han fet en el camp del catalanisme conservador. Jo us diré encara més: que desitjo vivament el triomf dels homes d'«Acció Catalana» i que siguin ells demà els orientadors i els directors de la política burgesa – conservadora o liberalitzant – de la nostra terra, perquè en el camp de les lluites polítiques i socials voldríem tenir enemics que defensessin noblement allò que creuen just, enemics dignes de nosaltres.

Sabem que, malauradament, la missió de la societat capitalista no és pas finida, i voldríem davant nostre una burgesia intel·ligent amb consciència de la formidable responsabilitat de la seva alta missió històrica. Una burgesia que sàpiga clarament cap on la humanitat s'encamina, i que no pretengui posar entre bancs mesquins i inútils al nostre camí.

De les nostres ferotges lluites socials, de la cruenta repressió que, amb lletres de sang, publica la vergonya dels liberals històrics d'Espanya i dels reaccionaris de Catalunya, deia el

gran Einstein, en ocasió de la seva visita al Sindicat Únic del Ram de la Distribució, que creia que era més aviat l'obra de la «ignorància» que no de la «perversitat».

Nosaltres aspirem a tenir davant nostre una burgesia intel·ligent que ens deixi passar bonament a nosaltres; sinó, un dia, els nostres fills o els fills dels nostres fills haurien de passar, violentament, per damunt d'ella.

Deia que el vostre perill més gran – avui, aquí – estudiants que m'escolteu, era l'«Acció Catalana». Em consta prou bé que molts de vosaltres ja ho sabeu, però em serà cosa fàcil fer-ho veure als qui no se n'haguessin adonat encara.

Per representar un sentit de radicalisme dintre del camp de la política catalanista, alguns homes simplistes s'han cregut de bona fe que l'«Acció Catalana» era un partit d'esquerra. Ni l'«Acció Catalana» és un partit d'esquerra, ni ho pot ésser, ni ho serà mai.

Nascuda en un moment en què el catalanisme polític, agavellat per la «Lliga Regionalista», havia caigut en les claudicacions màximes, per la supèrbia petulant i l'oportunisme mesquí de tres o quatre dels seus homes directors – cal fer justícia als altres – en un moment en què les forces esquerranes dels partits històrics feien els darrers badalls, un cert nombre d'homes ben coneguts per llur liberalisme i per llur sensibilitat socialitzant varen prendre un lloc en les seves rengleres.

X

LA LÍNIA DE MÍNIM ESFORÇ

Si l'«Acció Catalana» s'hagués limitat, com semblava volia fer de bon principi, a ésser una simple unió sagrada dels catalans de tots els matissos i de tots els estaments, com una mena d'«Unió Catalanista» modernitzada o d'«Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana», tots els catalanistes hi haurien pogut conviure. Però, convertida l'«Acció Catalana» en un altre partit polític – i no vull escatir ara si és un bé o un mal que s'hagi convertit en un partit polític, crec que és un bé – l'«Acció Catalana» ha caigut, com no podia ésser altre, cap a la dreta, per les lleis inflexibles de la gravitació, puix, com tothom sap, dintre d'ella predominen i pensen més, extraordinàriament més, els homes de dreta que els d'esquerra. Us podria citar múltiples fets concrets per a donar força a la meva afirmació, però abaixaríem aquesta conversa al to de l'anècdota que a mi em desplau, i, altrament, no crec que sigui necessari. La col·lecció de «La Publicitat» parla amb una eloqüència transparent pels qui saben llegir entre ratlles.

Heus aquí doncs, el vostre perill, joves estudiants d'esperit obert als aires nous: Si aneu a l'«Acció Catalana» trobareu indubtablement el més brillant camp d'actuació que us pugui oferir la política catalana dels nostres dies. Però no podreu fer cap obra de sentit laic ni de vertader abast social. Fareu, només, obra catalanista. Aplegats en una tasca col·lectiva, de bracet amb conservadors i amb reaccionaris, començareu po-

sant sordina als vostres anhles d'alliberació individual, convençuts que dintre de la vostra ànima us serà possible servir intacta la puresa de la vostra fe de les hores d'ara en els ideals d'emancipació espiritual i de justícia social.

Però ja sabeu prou bé que els organismes que no desenrotllen llurs funcions pròpies acaben per desaparèixer o almenys per neulir-se, que les gallines tenen ales però no poden volar.

Passaran els anys, amics meus, els millors de la vostra vida, com anys de silenci de la vostra consciència esquerrana i acabareu, com han acabat tants d'altres, essent assimilats o fent-vos hipòcrites. Tindreu potser ales encara, però ja no podreu volar: no sereu bons per a l'obra transcendental que Catalunya reclama – l'enquadrament de les masses d'intellectuals i d'obres dins un partit europeu – no sereu bons per a res.

XI

EL CONFUSIONISME

Mentre l'evolució política d'un país no té una estructuració completa, adequada a les distintes modalitats cabdals del pensament de l'home del nostre temps, el confusionisme que fatalment es provoca en els agrupaments col·lectius provisionals és una causa retardària de la mateixa evolució del poble endarrerit.

És per aquesta raó que els mestres de les doctrines socialistes han vist clar a tot arreu que és justament a nosaltres i als homes de sentit més liberal i progressiu, a aquells a qui més convé la ràpida solució dels problemes polítics accidentals; vull dir d'aquells que dintre de l'organització capitalista actual poden tenir una solució fàcil, com són ara els moviments d'alliberació col·lectiva que és plantegen a tot arreu on hi ha nacionalitats sotmeses a una coacció assimilista.

Als conservadors, és possible que no els porti cap pressa, i així ho sembla almenys moltes vegades, la solució del plet nacional català. A la part de burgesia més ignorant i curta de vista, fins podrà convenir-li pels seus baixos interessos que el problema de Catalunya s'entretengui indefinidament i que no es resolgui mai. Així, d'una banda, esterilitzarà les seleccions intel·lectuals amb l'obsessió del catalanisme, i de l'altra, quan pels seus interessos roïns necessiti un Martínez Anido i un Arlegui, els podrà demanar per sota mà, pels camins tortuosos de la política a l'ús. I quan s'aixequi formidable el clam vindicatiu de l'ultraçada dignitat ciutadana per exigir les responsabilitats de tants de crims com han cobert de sang i d'oprobri la ciutat nostra, aleshores aquella burgesia anti-catalanista, amb el seu doble joc, unint a la baixesa la hipocresia, podrà amagar el cos i allargar solament el braç anònim, signant cap a Madrid, per donar al centralisme la culpa d'allò de què són igualment culpables i responsables els victimaris de Madrid i els de Barcelona.

Jo trobo més que natural, doncs, naturalíssim, que als elements ultrareaccionaris de Catalunya els tinguin el cor robat les oligarquies madrilenyes i el tingladet de la política actual.

Trobo fins comprensible que existeixin certs elements burgesos que tots coneixem que, per més fàcilment enganyar-nos, es diguin catalanistes i a casa seva, entre els seus ni parlin la llengua nostra.

El que és inconcebible, i només pot donar-se'n el cas en un país tan endarrerit com el nostre, és que amb aquests homes i les baixes i negres concupiscències d'aquests homes, pugui associar-s'hi de bona fe, per combatre els nostres anhels de llibertat, cap home que sigui veritablement esquerrà i liberal. Davant nostre no pot haver-hi ningú que professi realment i d'una faisó intel·ligent, doctrines socialistes de qualsevol mena. No pot haver-hi cap home de consciència lliberal i de consciència alliberada de prejudicis; cap comunista, cap anarquista... davant nostre només poden haver-hi quatre infeliços que no ens entenen perquè no poden entendre res, i els darrers representants de l'imperialisme de Castella, d'aquest imperialisme del qual deia Besteiro un dia, que han mantingut la unitat de l'Estat Espanyol «*por el hierro y el fuego de la Santa Hermandad*».

XII

L'INTERÈS DELS HOMES LIBERALS

La solució del problema de Catalunya, com veiem, podrà tenir més o menys interès pels conservadors i pels homes de

mala fe. Jo crec, i ho dic tal com penso, que si l'eterna inèpcia dels governs arribés a provocar un alçament de Catalunya, els enemics pitjors els trobaríem potser dintre de casa, en la part endarrerida i retardatària de la plutocràcia catalana.

Ara, pels homes d'esquerra d'enllà de l'Ebre i de Catalunya, per a les joventuts liberals de Catalunya i de tota Espanya, la solució del nostre problema nacional, és una qüestió candent, urgentíssima, inajornable. Que mentre no es resolgui estarem exposat sempre que les nostres millors intel·ligències se'ns dissolguin o se'ns enaiguin en el confusionisme dels partits polítics que ells mateixos es diuen exclusivament catalanistes, d'aquests partits polítics on hi cap tothom (1), sense contingut social de cap mena. D'aquests partits polítics del seny mesurat i estricte, eixaladors d'ànimes joves.

Aquest fenomen és tan clar i tan repetit a tot arreu on s'han anat plantejant i resolent els moviments reivindicadors de llibertat nacionals, que fins se n'ha adonat el meu estimat amic Fabra Ribas. El meu bon camarada va publicar en «El Diluvio» un article on parlava del catalanisme com d'una nosa, com d'un *estorbo*. Té tota la raó: el plet plantejat pel fet viu del moviment català, és, principalment pels homes esquerrans, una nosa terrible. Ara que el meu amic, pel seu desconeixement de les realitats de la vida de Catalunya, es veia incapaç de treure de les premisses que tan bellament plantejava, l'única conseqüència possible: el plet català és una nosa en el desenrot-

1) És curiós de remarcar com aquest tòpic, de conductor de tramvia, ha estat reprès darrerament per l'«Acció Catalana Republicana», en el míting de presentació del nou partit (22 de març de 1931).

llament progressiu de la nostra terra, certament, però aquesta nosa desapareixerà tan sols, no negant la realitat i aclucant els ulls a l'evidència, no amagant el cap sota l'ala com fa l'estruc quan s'espanta. No ens trobem en front d'un cas d'eliminació, sinó de superació. Aquesta nosa desapareixerà simplement i única donant al plet català una solució justa.

D'aquesta manera veuen el problema de Catalunya, i em plau de fer-ho constar ben alt, les primeres figures del socialisme intel·lectual espanyol, els Fernando de los Ríos, els Besteiro i els Ovejero, per exemple. D'aquesta mateixa manera l'exposava magistralment, amb el foc de la seva inflamada paraula d'apòstol, el meu plorat company, el catalaníssim Francesc Layret, en la conferència que l'any 1919 va donar tractant d'aquesta qüestió com ell sabia fer-ho, a la «Escuela Nueva», de Madrid.

No parlem ara de coses contingents i contestables; estem davant de l'objectivitat i de l'evidència: mentre Catalunya no hagi assolit la seva plena llibertat cultural i política, els homes liberals d'aquí haurem d'alçar un puny cap a fora contra els opressors del nostre poble, i haurem d'alçar un altre puny, dintre de casa, contra els opressors de les nostres consciències. Quan Catalunya sigui políticament lliure, lliures tindrem les dues mans per a lluitar per l'emancipació espiritual i social del nostre poble amb les forces reaccionàries, amb les quals no tenim altre remei avui que barrejar-nos massa sovint i que ara ens envolten i ens ofeguen.

XIII

L'EVOLUCIÓ ASCENDENT DEL CATALANISME

Amics meus, estudiants de Catalunya que m'escolteu! Permeteu-me, per aquests quinze o vint anys que porto damunt vostre i que no em priven encara que pugui considerar-me com un més de vosaltres – que l'aspiració més alta de la meua vida és la de seguir essent un estudiant fins a l'hora de la mort – permeteu-me que, en unes paraules d'acabament, amb la sinceritat més emocionada i el desinterès màxim us doni uns quants consells, no de pare ni de mestre: de germà gran.

Primer de tot, capaciteu-vos de la vostra responsabilitat. Els homes que varen precedir-nos – fracassat l'esforç inconscient de Catalunya per a desaparèixer – varen iniciar el procés de la nostra renacionalització. El desvetllament de totes les consciències individuals o nacionals, com totes les gènesis biològiques, comença sempre amb un procés de diferenciació. Veieu-ho sinó en el mateix exemple del desvetllament de la moderna consciència proletària que s'inicia arreu amb l'afirmació de la lluita de classes, és a dir, amb el fet d'una diferenciació. Els homes que ens precediren – els del *Ai Castella castellana!... els del Poble que mereix ser lliure... i els del Companys, beguem-hi tot maleint!...* – foren, a desgrat de llurs ingenuïtats i contradiccions, els pares de l'actual renaixement literari català. La seva època té un nom: *moment líric*, i el catalanisme s'hi manifestava com una simple *diferenciació*.

Els homes de la generació actual hauran estat els qui, amb més o menys encerts i ensopegades – amb terribles ensopega-

des – hauran assegurat el retrobament de la nostra personalitat col·lectiva. La nostra èpica tindrà també un nom: *moment de consciència nacional*, que en ella el catalanisme és ja una rica i saborosa *afirmació*.

A vosaltres, els qui sereu demà els directors de la vida espiritual de Catalunya, us escaurà potser la tasca més feixuga, però també la més fecunda, la més bella, la més simpàtica.

Sou vosaltres els qui haureu de crear pròpiament la ciència catalana, sou vosaltres els qui, reprenent la vella tradició de quan Catalunya ensenyava al món a través del geni de Ramon Llull, haureu d'aportar al tresor de l'universal saber els nous fruits originals del nostre poble, amb els quals poguem pagar el deute que avui tenim contret amb la civilització. Perquè gairebé us diria que aquells pobles que no satisfan llur tribut d'investigadors i de savis pel progrés de la ciència universal no poden figurar per dret propi en el concert de les nacions lliures, ni tenen dret al gaudí dels avantatges de la tècnica i del progrés. La vostra època s'haurà de dir: *moment d'emulació*. I el catalanisme haurà arribat al seu grau darrer: serà una alta, plena i pura embranzida vers la *universalitat*, per tal que Catalunya contribueixi en primer terme, a l'avantguarda, al progrés de la humanitat, en aquella lluita pacífica de la ciència. En aquella lluita cantada noblement per la serena figura de Pasteur quan deia que, si bé la ciència no té pàtria, perquè el saber és el patrimoni de la humanitat, la torxa que il·lumina el món, l'home de ciència en té una, i que la ciència deu ésser la més alta personificació de la pàtria, perquè de tots els pobles serà sempre el primer, aquell que anirà davant dels altres pels treballs del pensament i de la intel·ligència.

És en aquests tres graons morals que jo veig l'evolució progressiva del retrobament de Catalunya: *lirisme o diferenciació, consciència nacional o afirmació, emulació o universalitat*.

XIV

EL VOSTRE DEURE

Així, amics meus, caldrà que sigueu, tan com ho hem estat nosaltres i més que nosaltres, lluitadors sense conèixer el defalliment, treballadors sense conèixer la fatiga.

Penseu en la vostra responsabilitat! Ho deia una volta als estudiants de l'Escola del Treball i us ho tinc de repetir a vosaltres: De poc serveixen en l'hora decisiva de l'actuació els lírics entusiasmes, les efusions cordials, les fórmules grandiloqüents i les belles vaguetats utòpiques. La perdurabilitat de les obres està lligada a les grans lleis de la natura, on les ficcions no són possibles. Ens ho ensenyava Bacon: *No es domina la natura més que tot obeint-la*.

L'actuació eficaç ha de plasmar-se en estructures de tres dimensions, ordenades segons el ritme de la tècnica. I és necessari encara, que, per dessota d'aquesta ordenació tècnica, s'aguantin en la roca incommovible de l'ordre moral, en l'ordre d'aquelles coses que no poden ésser reduïdes a nombres.

Els temps de les florides ignoràncies intuïtives són passats per sempre i hem d'ungir-nos amb l'amor a l'estudi i – so-

bretot – amb la doble amor a la tècnica i a la ciència, al saber pràctic i al saber desinteressat – pel pur goig de saber – font inestroncable d’ennobliment i d’elevació humanes. Per tal com la ciència, com únic *consensus universal*, com únic punt de concordància de tots els homes de bona voluntat, és avui la sola cosa que – com deia el noble pensador francès – pot oferir a la humanitat sencera allò que per la seva vida i el seu progrés li és indispensable: un *símbol* i una *lleï*. I també perquè la ciència ens dóna la suprema coneixença de la nostra mesura d’homes, en mostrar-nos alhora la nostra limitació i la nostra potència, la nostra servitud i la nostra grandesa, allò que en nosaltres hi ha de massa humà i allò que hi ha gairebé diví.

Penseu que, amb l’endarreriment col·lectiu de la nostra terra, haureu de lluitar de bo de bo, puix que, com deia Lamarck, «per dificultats que hi hagi per a descobrir noves veritats, n’hi ha sempre de majors per a fer-les reconèixer». Penseu que cap dreuera fóra bona per atényer la veritat i que no tenim altra via, per a acostar-nos a la conquesta de l’univers, que el camí del mètode científic, per on la pobra Humanitat avança amb menudes passes seculares. Recordeu les paraules d’Euclidi d’Alexandria a Ptolomeu I, el ressò de les quals no ha pogut esmoreir encara el curs de vint-i-tres segles: *No hi ha cap geometria per a reis*.

No; no hi ha geometria per a reis, com no hi ha cap sociologia per a obrers, com no hi ha cap ciència per als qui no siguin capaços de sacrifici, com no hi ha cap llibertat per als qui no en són dignes. I aquesta dignitat s’ha de comprar a voltes al preu de la pròpia sang.

Tingueu sempre present que solament per la cultura i la perfecció individual, per la dignitat i pel sacrifici, serà possible l’assoliment d’una societat millor que la nostra.

XV

TASCA D’ABNEGACIÓ, DE PASSIÓ, D’ENTUSIASME

Penseu que és la vostra una tasca d’abnegació, de passió, d’entusiasme... D’entusiasme! Profunda paraula, estimada de Pasteur, llegat de la cultura grega a la nostra ànima llatina, que ens parles d’un Déu interior! Com una custòdia d’or, sapigieu portar dignament un Déu a dintre vostre. Sigueu entusiastes i apassionats. Recordeu la dita del Rousseau: *Il n’y a que de grandes passions qui fassent de grandes choses*. Recordeu aquella gran passió del Dante:

L’amor che muove il Sole e l’altre stelle...

L’amor que mou els àmbits! Amareu la vostra ànima en el culte dels Herois. Estimeu els grans homes, però no caiguen mai en la idolatria dels homes. Tingueu el sentit de la col·laboració, però allunyeu-vos dels petulants i dels sobers: Còmica-tràgica, millor-fóra la gesta d’aquell dels nostres, que, ensuperbit per l’èxit del que és obra de tot un poble, eixís a la plaça pública i – arrossegant les esses, girant els ulls i acotant la formosa testa – clamés com un petit tirà:

– *Catalans, la Cultura sóc jo! Jo sóc la Filosofia. Jo sóc el Noucentisme. Jo sóc la Ressurrecció i la Vida de Catalunya!*

El qui així us parlés fóra capaç, a l'endemà, de posar Catalunya, i la cultura de Catalunya, i la dignitat de Catalunya als peus d'un oligarca qualsevol.

Hi ha un vell proverbi egipci, que a mi em plau de repetir. En el *papirus moral*, diu Amrú: «El bou qui mena la ramada i guia els altres al camp, no és sinó un bou com els altres». Penseu en això.

Menyspreu l'anècdota. La vida de cada un de nosaltres, genial o miserable, escolant-se en plàcid vegetar o arborada per un flam de tragèdia, és una pura anècdota només, i la renaixença cultural de Catalunya no pot estar lligada a cap anècdota.

Tingueu-ho per segur: Encara que a Ròmul no li haguessin aparegut els dotze voltors, Roma també hauria estat un gran poble. Que els pobles conscients de llur destinació, mentre fan via darrera dels herois a qui més admiren i que aparentment els guien, per damunt de l'esclar dels elms dels cabdills, esguarden, amb una fulgor més alta, com un estel d'Epifania, la flama de llur ideal nacional.

Aspireu a que de cadascú de vosaltres pugui dir-se, transplantat, allò que de Jaurés fou dit: Que era el més francès dels internacionalistes i el més internacionalista dels francesos.

XVI

LA VERITABLE SUPERIORITAT

Recordeu les paraules de l'Oriani, quan afirmava que tota cooperació humana augmenta en responsabilitat quan va creixent d'importància. Acostumeu-vos, així, a mesurar la grandesa dels homes per llur consciència de responsabilitat, per llur grandesa de cor. Que la veritable superioritat humana no és altra cosa que «el dret de sofrir amb més força, pensant per aquells que no pensen, treballant per aquells que no poden, i estimant per aquells que no estimen», per aquells pobres germans nostres d'ànima eixuta on no poden florir les grans amors i les grans abnegacions.

En els Evangelis és dit: «Que el primer de vosaltres, sigui el servidor de tots els altres».

Estudiants de Catalunya!

Fills d'una raça dreturera i forta:

Uniu el seny a l'ímpetu!

Penseu en la temerària follia dels primers homes que s'arrisquen un dia pels procel·losos camins incomptables de la mar oberta i misteriosa. Obriu el vostre esperit a tots els vents d'inquietud de la terra! Serveu sempre un espasme d'infinít en el vostre cor! Serveu, amics, sempre encesa en la vostra ànima una llàntia a l'Impossible! Si aquesta llàntia s'apagués el món s'acabaria.

I per damun de la grisor del nostre viure – de la tràgica quotidianitat del nostre viure – visqueu espiritualment, com

cal a la vostra joventut arborada, una vida lírica i heroica, una vida d'epopeia.

Així, i solament així, sereu Joves i dignes de vosaltres.

Amics: Benaventurats els inquiets d'esperit, perquè ells crearan un món!

